

Εξ αποστάσεως σύγχρονη & ασύγχρονη διδασκαλία.

Διευρύνοντας ακόμη περισσότερο τον ορίζοντα της εκπαίδευσης;

Η ένταση της χρήσης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης την περίοδο της πανδημίας κάνει τη σπουδαία αυτή εκπαιδευτική προσέγγιση να μοιάζει σημείο των καιρών ή αναπόφευκτη ανάγκη.

Ξεδιπλώνοντας πτυχές της επισημαίνουμε ότι δεν πρόκειται για κάτι τόσο καινούργιο. Ξεκίνησε πριν από 150 χρόνια περίπου αξιοποιώντας την ανάπτυξη της τεχνολογίας των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών. Το 1840 ο Issak Ditman διδάσκει στενογραφία στη Μεγάλη Βρετανία μέσω αλληλογραφίας, που αποτελεί την πρώτη σύγχρονη μορφή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η ανάπτυξη των ταχυδρομικών υπηρεσιών τον 19ο αιώνα οδήγησε στην αύξηση των σχολών που διδάσκουν μέσω αλληλογραφίας. Το 1911 το πανεπιστήμιο του Queensland, στην Αυστραλία, δημιούργησε τμήμα σπουδών δι' αλληλογραφίας. Το 1960 στο πανεπιστήμιο Massey της Νέας Ζηλανδίας αρχίζει η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Το 1969 ιδρύεται το μεγαλύτερο «ανοιχτό» πανεπιστήμιο εκπαίδευσης από απόσταση, στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Κατά καιρούς, έχουν χρησιμοποιηθεί όροι όπως: εκπαίδευση δι' αλληλογραφίας, σπουδές δι' αλληλογραφίας, σπουδές κατ' οίκον, ανεξάρτητες σπουδές, εξωτερικές σπουδές, εξ αποστάσεως διδασκαλία, εξ αποστάσεως μάθηση κ.λπ.

Με βάση τον ορισμό της UNESCO, εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι η υποβοηθούμενη από τα μέσα επικοινωνίας εκπαίδευση (ταχυδρομείο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ραδιόφωνο, τηλεόραση, βίντεο, υπολογιστές, τηλεδιάσκεψη κ.λπ) με μικρή ή καθόλου διαπροσωπική επαφή μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή, ατομική ή/και σε ομάδα. Το 1999, ο όρος προστίθεται, με την ίδια ακριβώς ερμηνεία, στο λεξικό όρων του MeSH (Medical Subject Headings) της Εθνικής Ιατρικής Βιβλιοθήκης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

Οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες επηρεάζουν (όπως είναι φυσικό) σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη των εκπαιδευτικών συστημάτων και των παιδαγωγικών μεθοδολογιών. Θεμελιώδης αλλαγή στον τρόπο οργάνωσης της εκπαίδευσης συντελείται στη μεταβιομηχανική εποχή, καθώς η κλασική – ακαδημαϊκή παραδοσιακή εκπαίδευση αλλάζει προσανατολισμό, ώστε να προσφέρει εξειδικευμένες γνώσεις. Έννοιες όπως τεχνική εκπαίδευση, εξειδίκευση, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, συνεχιζόμενη εκπαίδευση, επιμόρφωση, δια βίου μάθηση έχουν εμπλουτίσει το λεξιλόγιο της σύγχρονης εκπαίδευσης. Ωστόσο ακόμη και σήμερα αποτελεί σημείο προβληματισμού και τριβής για τον ρόλο που διαδραματίζει στο εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς και για την αποτελεσματικότητά της.

Σήμερα η εξ αποστάσεως εκπαίδευση υλοποιείται με την υποστήριξη διαδικτυακών περιβαλλόντων. Τείνει να είναι ταυτόσημη με έννοιες όπως: ψηφιακή μάθηση (e-learning), μάθηση υποβοηθούμενη από υπολογιστή (Computer Assisted Learning), μάθηση μέσω διαδικτύου (online learning), διαδικτυακή εκπαίδευση (online education), εκπαίδευση βασισμένη στο διαδίκτυο (web-based education).

Για πολλούς η δοκιμαστική περίοδος λειτουργίας και εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έχει παρέλθει, ειδικά με την εντατικοποίηση της χρήσης αυτής της μεθόδου κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Με τον εμπλουτισμό της από σύγχρονες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας έχει διευρυνθεί αρκετά, ανοίγοντας «παράθυρα» και νέους δρόμους αξιοποίησής της στην καθημερινότητα του σύγχρονου Σχολείου.

Αν αναλογιστούμε ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί γενικότερα τη θεμελιώδη μέθοδο των ανοικτών συστημάτων εκπαίδευσης και ταυτόχρονα το σημείο απόκλισης και διαφοροποίησης (Ρεζ, 2004) από συμβατικές μέχρι τώρα προσεγγίσεις, μπορεί να περιορίσει τις δυσκολίες παραδοσιακών

μεθόδων και να διευρύνει τον ορίζοντα, χωρίς απαραίτητα να τις ανταγωνίζεται. Τα ανοικτά πανεπιστήμια παρέχουν δια βίου σε όλους ανεξαιρέτως το δικαίωμα στη μόρφωση. Αυξάνουν τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες και βοηθούν παράλληλα την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Υπάρχουν πολλοί σε όλο τον κόσμο που επιλέγουν να μην παρακολουθήσουν συμβατικά σχολεία, κολλέγια ή/και πανεπιστήμια, αλλά να σπουδάσουν από το σπίτι ή τον χώρο εργασίας τους (Keegan, 2001). Η εκπαίδευση στο σπίτι (Homeschooling) από τους γονείς ή/και τους δασκάλους, αποτελεί μια εναλλακτική επιλογή για τους γονείς σε πολλές χώρες. Στις Ηνωμένες Πολιτείες το 2003, το 20% των μαθητών/τριών χρησιμοποίησε την τηλεόραση, το βίντεο ή το ραδιόφωνο για την εκπαίδευσή του, το 19% το διαδίκτυο και το 15% λάμβανε ταχυδρομικώς σειρές ειδικά σχεδιασμένων μαθημάτων.

Σε έναν διευρυμένο τρόπο σκέψης, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί μια μορφή επικοινωνίας μεταξύ των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία ακόμη και σε κανονικές συνθήκες. Οι εικονικές ή ψηφιακές αίθουσες διδασκαλίας έχουν πλέον τη δυνατότητα να «συνδέουν» πρόσωπο με πρόσωπο δημιουργικά τους εμπλεκόμενους. Ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να δει και να ακούσει τους/τις μαθητές/τριες της τάξης του, που βρίσκονται χιλιόμετρα μακριά, αλλά και οι μαθητές/τριες μπορούν να δουν και να ακούσουν τον εκπαιδευτικό ή τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων, σε περιπτώσεις συνδιδασκαλίας.

Ορισμένα χαρακτηριστικά...

- Ως προς την μεθοδολογία, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση χρησιμοποιεί κυρίως την ασύγχρονη τεχνολογία.
- Ως προς την πρόσβαση, προσφέρει υπηρεσίες στον χρόνο, στον χώρο και στον τόπο που βρίσκονται οι μαθητές/τριες, καθώς και τη δυνατότητα αμφίδρομης επικοινωνίας με άμεσο διάλογο (Wedemeyer 1981).
- Ως προς το εκπαιδευτικό υλικό, βασίζεται κυρίως στα πλεονεκτήματα που διαθέτουν οι σύγχρονες τεχνολογίες για τη δυναμική, πολυτροπική παρουσίαση εκπαιδευτικών θεμάτων. Η αξιοποίηση ψηφιακού εκπαιδευτικού διαδραστικού υλικού, οπτικοακουστικών μέσων, διαδραστικών επιφανειών, βοηθούν στην υλοποίηση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών και συνδέουν συνεργατικά εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες.

Σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Πρόκειται για απευθείας διδασκαλία (μετάδοση μαθήματος) σε πραγματικό χρόνο από τον εκπαιδευτικό σε μαθητές/τριες που παρακολουθούν «ζωντανά» μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας και οποιασδήποτε υπολογιστικής συσκευής (H/Y, διαδραστική επιφάνεια, κινητό τηλέφωνο). Στη σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, οι διαδικασίες της διδασκαλίας και της μάθησης γίνονται ταυτόχρονα. Ο εκπαιδευτικός παραδίδει το μάθημα σε ζωντανή σύνδεση, όχι απαραίτητα αμφίδρομη. Η χρήση «δωματίου ζωντανής συζήτησης» (live chatroom) βοηθά προς την κατεύθυνση αυτή. Ορισμένες δραστηριότητες της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης:

- Επικοινωνία εκπαιδευτικού και μαθητών/τριών
- Εισήγηση νέων εννοιών
- Εργασία σε Ομάδες με καθορισμένους ρόλους για τα μέλη
- Συνδιδασκαλίες με βάση κοινή θεματική περιοχή
- Επαναληπτική – εμπεδωτική διαδικασία μαθήματος
- Συζήτηση και απορίες πάνω στο διδακτικό αντικείμενο
- Διάλογοι σε πραγματικό χρόνο (γραφτικοί ή/και προφορικοί)
- Αλληλεπίδραση σε κοινόχρηστα αρχεία σε πραγματικό χρόνο
- Ομαδοσυνεργατική εργασία σε κοινόχρηστους πίνακες

Με τη χρήση σύγχρονων συζητήσεων σε τακτά χρονικά διαστήματα, ο εκπαιδευτικός γνωρίζει τους/τις μαθητές/τριες του καλύτερα και οι εμπλεκόμενοι επικοινωνούν μεταξύ τους, ώστε να μην αισθάνονται αποξενωμένοι από την εκπαιδευτική κοινότητα και διαδικασία.

Ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Είναι η διδασκαλία κατά την οποία ο μαθητής συνεργάζεται με τον εκπαιδευτικό σε διαφορετικό χρόνο από τη διαδικασία παράδοσης του μαθήματος. Έχει πρόσβαση σε μαθησιακό υλικό και χρονοδιάγραμμα μελέτης μέσω διαδικτύου (σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες ή πλατφόρμες που παρέχονται και βοηθούν στη διαχείριση της εκπαίδευσης - Learning Management System). Ορισμένες δραστηριότητες ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης:

- Ανάρτηση εκπαιδευτικού υλικού και πηγών προς μελέτη, ασκήσεων – εργασιών κ.λπ.
- Μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού από τους/τις μαθητές/τριες στον χρόνο τους
- Υποβολή ερωτήσεων προς τον εκπαιδευτικό μέσω αντίστοιχης εφαρμογής διαχείρισης διαλόγων
- Ανάπτυξη διαλόγων για ένα θέμα με τεκμηριωμένες τοποθετήσεις από τα μέλη
- Επίλυση ασκήσεων και υποβολή των εργασιών/απαντήσεων προς τον εκπαιδευτικό της τάξης σε προθεσμία που έχει οριστεί από πριν
- Αξιολόγηση των εργασιών και των ασκήσεων από τον εκπαιδευτικό και αποστολή σε κάθε μαθητή μεμονωμένα σχετικής ανατροφοδότησης
- Βιντεομαθήματα όπου ο εκπαιδευτικός εισηγείται, περιγράφει, αναλύει έννοιες με παραστατικό τρόπο αξιοποιώντας πολυμέσα.
- Ψηφιακές δοκιμασίες (τεστ) αυτοαξιολόγησης στις οποίες οι μαθητές/τριες βλέπουν άμεσα την προσπάθειά τους (εκτός του χρόνου της σύγχρονης διδασκαλίας).
- Αλληλεπίδραση σε κοινόχρηστα αρχεία σε μη πραγματικό χρόνο.

Στην ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση καταγράφεται το πλεονέκτημα της μάθησης στον χρόνο και με το ρυθμό που επιθυμεί ο εκπαιδευόμενος.

Σήμερα, υπάρχουν μέθοδοι εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που αξιοποιούν και τα δύο είδη, ώστε να παρέχουν πιο ολοκληρωμένη εκπαιδευτική εμπειρία και αξιοποίηση κοινών εργαλείων ή/και λειτουργιών.

Η ολοένα αυξανόμενη εξοικείωση των χρηστών διαμορφώνει το διαδίκτυο και τις υπηρεσίες του. Άλλωστε, αυτό που αναφέρεται ως Web 2.0 και έχει εμπνεύσει και τον όρο e-Learning 2.0, είναι η ευκολία του χρήστη να συνεισφέρει στη δημιουργία και διαμόρφωση του περιεχομένου. Το βασικό χαρακτηριστικό των υπηρεσιών που υποστηρίζουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, είναι εκτός από την ευκολία χρήσης τους, η ευκολία περιήγησης στο περιεχόμενο. Έτσι, όχι μόνο μπορεί να υπάρχει μεγάλη ποσότητα πληροφοριών, υλικού και γνώσης, αλλά ο χρήστης έχει και τη δυνατότητα να τη διαχειριστεί εύκολα... ή ακόμα καλύτερα να τη συνδιαχειριστεί.

Στο πλαίσιο του όρου «συλλογική ευφυΐα» μπορούμε να εντάξουμε τους διάλογους που αναπτύσσονται από τους/τις μαθητές/τριες και τους εκπαιδευτικούς πάνω σε ένα θέμα, όπου δίνεται η δυνατότητα της αξιολόγησης και του σχολιασμού των απόψεων. Έτσι, προηγούμενες απόψεις επηρεάζουν τις μελλοντικές, μεταφέροντας εμπειρίες και γνώση στα μέλη των ομάδων. Η μέθοδος αυτή έχει απεριόριστες δυνατότητες, καθώς επιτρέπει στον καθένα να διαμορφώνει τεκμηριωμένα και με απλό τρόπο το περιεχόμενο της μάθησης.

Ο σύγχρονος εκπαιδευτικός οργανισμός, για να προσαρμοστεί σ' αυτήν την προσέγγιση, θα μπορούσε να ακολουθήσει την πρόταση που ακολουθεί ως «Δεκάλογο για την αξιοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης»:

1. Καθορισμός του σκοπού, των στόχων και των δεικτών μέτρησης των αποτελεσμάτων του προγράμματος εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που πρόκειται να υιοθετηθεί.

2. Διαμόρφωση – προσαρμογή αναλυτικού προγράμματος με τις βασικές παραδοχές για την επιλογή των μαθημάτων (Όλα όσα μπορούν και χρειάζεται να διδαχτούν οι μαθητές/τριες από απόσταση, μέσα από μια προσέγγιση ισορροπίας) με την αξιοποίηση της μεθοδολογίας αυτής.
3. Διαμόρφωση ωρολογίου προγράμματος μέσω σημαντικών παραδοχών όπως: διάρκεια διδακτικής ώρας, διαλείμματα, αριθμός συμμετεχόντων, χρόνος στην οθόνη, προετοιμασία από τον εκπαιδευτικό κ.λπ.
4. Επιλογή της κατάλληλης ψηφιακής πλατφόρμας που διαθέτει με εύκολο τρόπο όλες τις λειτουργίες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. (Χωρίς απαιτήσεις σε υποδομές σε συγκεκριμένο χώρο και ανεξάρτητη από λειτουργικά συστήματα και συσκευές).
5. Δημιουργία κατάλληλου πολυμεσικού – διαδραστικού ψηφιακού υλικού, που θα υποστηρίζει τον μαθητικό υπολογιστή στην εκπαιδευτική διαδικασία.
6. Εκπαίδευση εκπαιδευτικών στη διαχείριση της τάξης, στη δημιουργία, καθώς και στη διαχείριση ψηφιακού πολυμεσικού εκπαιδευτικού υλικού για τη σύγχρονη και ασύγχρονη διαδικασία (διαχείριση αποθετηρίου υλικού, οργάνωση ψηφιακού χώρου, αναθέσεις εργασιών, τηλεδιασκέψεις).
7. Εκπαίδευση μαθητών/τριων και γονέων για την αξιοποίηση των μέσων.
8. Κατάρτιση κανόνων – κανονισμού ορθής χρήσης του ψηφιακού μέσου εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Κατάρτιση κανόνων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μαθητών/τριων σε μια τηλεδιάσκεψη.
9. Ποιοτική και ποσοτική μέτρηση της εφαρμογής του αναλυτικού προγράμματος και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων σε σχέση με τον αρχικό καθορισμό των δεικτών – παραδοχών.
10. Επικοινωνία του εγχειρήματος με επιστημονική βάση και τεκμηρίωση με τρόπο που όλοι θα κατανοήσουν την υπεραξία που προσδίδει η προσέγγιση αυτή στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Αντί επιλόγου

Ο συνδυασμός των τεχνολογιών με την υποστήριξη σύγχρονων μεθοδολογιών έχει πλέον τη δυνατότητα, εκτός από το να εξυπηρετήσει την εκπαιδευτική διαδικασία, να την προσαρμόσει, να την εξελίξει, έτσι ώστε να υφίσταται ενεργά και χωρίς απαραίτητα την τυπική οργάνωση του μαθήματος στην αίθουσα διδασκαλίας...

Βασίλης Οικονόμου

Διευθυντής Πληροφορικής και Ψηφιακής Εκπαίδευσης

Κολλέγιο Αθηνών | Ελληνο – Αμερικανικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κολλέγιο

Στεφάνου Δέλτα 15 | 154 52 Ψυχικό

Τηλ: +30 210 6798361 | Fax: +30 6944383802

[WebSite](#) |